

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку
керівників та фахівців соціальної сфери

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
16 грудня 2024 року**

ОДЕСА

УДК: 371.013+378(01)

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор.

Соловейчук Олена Максимівна – фахівець Південноукраїнського центру професійного розвитку керівників та фахівців соціономічної сфери.

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №7 від 26 грудня 2024 р.)*

Рецензенти:

Фурман Анатолій Анатолійович - доктор психологічних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту гуманітарних наук Національного університету "Одеська політехніка"

Пєнов Вадим Васильович - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри фізіології здоров'я і безпеки людини та природничої освіти Одеського національного університету імені І.І.Мечникова

Психолого-педагогічні аспекти реалізації сучасних методів навчання у закладах освіти: збірник матеріалів всеукраїнської науково-методичної конференції. Одеса : Університет Ушинського, 2024. 208 с.

До збірника ввійшли матеріали всеукраїнської науково-методичної конференції, присвяченої різним аспектам організації освітнього процесу в умовах цифрової трансформації, сучасним методам та формам організації освітнього процесу у закладах освіти різного рівня, підготовці фахівців соціономічної сфери у закладах освіти.

Науковці висвітлюють питання щодо сучасних форм і методів організації освітнього процесу в умовах цифрової трансформації.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть їх автори.

© Університет Ушинського

2. Розвиток науково-методичної компетентності педагогів професійної освіти в умовах сучасних освітніх викликів та трансформацій: збірник електронних MADE IN BINPO 112 навчальних курсів / упорядкування А.Б. Єрмоленко. Біла Церква: БІНПО, 2022. 218 с.

3. Цифрові технології в освіті: сучасний досвід, проблеми та перспективи : монографія / Т. А. Васильєва та ін. ; за заг. ред. д-ри екон. наук, проф. Т. А. Васильєвої, д-ра екон. наук, проф. Ю. М. Петрушенка. Суми : Сумський державний університет, 2022. 150 с.

ТЕМЧЕНКО Ольга Василівна

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ІНКЛЮЗИВНОГО СЕРЕДОВИЩА В ЗАКЛАДІ ОСВІТИ

Згідно з Конвенцією ООН про права інвалідів та її ратифікацією, Україна повинна забезпечувати інклюзивну освіту на всіх рівнях, починаючи від дошкільної, загальної середньої, вищої освіти, професійного навчання, освіти для дорослих і до навчання протягом усього життя без дискримінації та нарівні з іншими, визнання та ствердження права осіб з особливостями психофізичного розвитку на повноцінну участь у суспільному житті, усвідомлення необхідності створення умов для реалізації цього права.

Аналіз джерел дозволяє стверджувати, що проблема інтеграції дітей з обмеженими можливостями в загальноосвітній простір актуальна та багатогранна, що зумовлює необхідність її подальшої розробки, зокрема щодо формування та розвитку інклюзивного середовища в закладах загальної середньої освіти.

Саме поняття «Інклюзивна освіта» (далі – ІО) розглядається науковцями з одного боку, як комплекс освітніх послуг, що забезпечує реалізацію базового права кожної дитини на отримання освіти, а також надає можливість здобувати освіту безпосередньо за місцем проживання; забезпечує право кожної дитини, незалежно від своїх особливих освітніх потреб, навчатися разом з іншими дітьми в загальноосвітньому закладі; а з іншого – як концепція спрямована на подолання дискримінації та ізоляції, створення умов для максимального розвитку кожної дитини в середовищі, що відповідає її потребам, такому середовищі, в якому забезпечується рівний доступ до освіти для всіх здобувачів, не зважаючи на їхні особливості (фізичні, інтелектуальні, соціальні, емоційні).

Нормативно поняття «Інклюзивне навчання» (далі – ІН) та «Інклюзивне освітнє середовище» (далі – ІОС) визначені у ст. 1, п.п. 11 і 12 та ст. 20 Закону України «Про освіту» [1].

Сьогодні інклюзивна освіта в Україні продовжує розвиватися, але цей процес є неоднорідним і залежить від багатьох факторів: регіону, типу закладу освіти, рівня підготовки педагогів тощо.

На даний час Україна рухається у напрямку ІО, що відповідає світовим тенденціям, зростає кількість інклюзивних класів та шкіл.

Незважаючи на досягнення, ІО в Україні має низку проблем, зокрема, це:

- низький рівень фінансового забезпечення;
- недостатня кількість спеціалістів у даній сфері;
- стереотипи та упередження в суспільстві щодо дітей з особливими освітніми потребами (далі – ДООП);
- відсутність доступності ЗЗСО для ДООП;
- порівняно з деякими європейськими країнами, ІО в Україні розвивається повільніше.

Отже, ІО в Україні є процесом, що має бути постійно підтримуваним, і до якого слід ставитися дуже уважно. Незважаючи на досягнуті результати, існує ще багато роботи, яку необхідно зробити. Але є й позитивні зміни. Все більше шкіл впроваджують ІН, розробляються індивідуальні навчальні плани для ДООП, проводять тренінги для вчителів.

Подальший розвиток ІО в Україні науковці [3; 4] узагальнено вбачають у таких напрямках, як: продовження підвищення обізнаності суспільства про інклюзію; забезпечення достатнього фінансування інклюзивних програм; проведення систематичної підготовки педагогічних кадрів; створення сприятливих умов для навчання ДООП в ЗЗСО.

Дійсно, як показують теоретичні напрацювання (А. Колупаєва, П. Таланчук О. Таранченко та інші) [9-12] й практичний досвід роботи ЗЗСО з ДООП, багато вчителів не мають достатніх знань і навичок для роботи з такими дітьми; часто школи не мають достатніх матеріально-технічних ресурсів для забезпечення ІН; у суспільстві все ще існують стереотипи щодо ДООП, що ускладнює їхню інклюзію.

Для зміни ситуації на краще, виходячи із зазначеного вище, керівник має організувати в ЗЗСО роботу щодо підготовки вчителів з питань ІН; активної співпраці з батьками, інформування їх про особливості ІН; залучення до роботи з ДООП психологів, логопедів, дефектологів та інших фахівців; обладнання заклади освіти необхідним обладнанням; адаптування навчальних програм; проведення інформаційних кампаній для формування позитивного ставлення до ДООП тощо.

Таким чином, завдання управління ЗЗСО полягає у створенні такого освітнього середовища, в якому комфортно почувались би і діти загальноосвітніх класів, і ДООП – інклюзивне середовище (далі – ІС).

ІС ЗЗСО – це не проста система окремих елементів, що взаємодіють між собою, це, насправді, концепція, яка підтримує індивідуальні потреби всіх

дітей, ДООП в тому числі. Як зазначають дослідники ІС, його основною метою є створення такого навчального простору, де всі учні відчуються бажаними, відчують підтримку і мають рівні права на освіту [7].

Виходячи зі складності проблеми впровадження ІО в ЗЗСО, зазначимо, що й ІС ЗЗСО не може бути простим утворенням. Аналізуючи наукові напрацювання [2; 5; 6; 8] з даного питання, ми дійшли висновку, що ІС є складною, багаторівневою системою, до якої інтегровано включають і педагогічну підтримку, і фізичне середовище, і соціальне оточення, і навчальні матеріали та ресурси, і управління.

На основі цього нами розроблена факторно-критеріальна модель ІС ЗЗСО (розміщена в табл. 1.). Вона складається з різних факторів, критеріїв (конкретних показників, за якими оцінюється кожен фактор) та показників критеріїв. Окрім того модель може бути використаною для визначення сильних і слабких сторін інклюзивного процесу, для розроблення плану щодо вдосконалення ІС, для проведення моніторингу стану ІС, відстеження прогресу у розвитку інклюзії з часом.

Таблиця 1

Факторно-критеріальна модель ІС ЗЗСО

Фактор	Критерії	Показники
Фізичне середовище	Доступність приміщень для ДООП	Відповідність інфраструктури нормам державних будівельних, створення доступу до всіх навчальних приміщень.
	Наявність спеціального обладнання	Наявність тактильних схем, візуальних підказок, слухових систем, зручних меблів
	Забезпечення безпеки	
Педагогічний склад	Підготовка педагогів в ІС	Кількість та тривалість підготовки до роботи з ДООП
	Наявність асистентів вчителів	Ефективність міждисциплінарної команди, регулярність супроводу ДООП
	Використання інклюзивних методик	
Навчальний процес	Індивідуалізація навчання	Відповідність ІНП освітнім потребам учнів, регулярність корекції планів, участь у їх складанні команди фахівців (психологи, корекційні педагоги, логопеди).
	Доступність навчальних матеріалів	
	Співпраця з батьками	
Психологічний та соціальний клімат	Толерантність і прийняття різноманіття	Рівень міжособистісних відносин
	Психологічна підтримка ДООП	Наявність психологічних консультацій для учнів, батьків, вчителів

	Попередження булінгу та створення безпечного середовища	Атмосфера толерантності, взаємоповаги, відсутність дискримінації
Управління інклюзією	Наявність інклюзивної політики в ЗО	Чіткість інклюзивної стратегії, обсяг впровадження політики інклюзії.
	Координація інклюзивного процесу	Регулярність звітів, планів, наявність відповідних зв'язків
	Фінансування та ресурсне забезпечення інклюзії	Кількість та якість навчальних матеріалів
	Система моніторингу	Наявність діагностичних методик для проведення моніторингу ІС, результатів попередніх вимірювань
	Залучення всіх учасників ОП	Ефективність міждисциплінарної команди, регулярність супроводу ДООП
Результативність ІС	Академічний прогрес ДООП	Рівень академічних знань, участь у конкурсах, змаганнях та інших активностях
	Соціалізація ДООП	Рівень інтеграції учнів з ООП у колектив класу та школи

Якість розвитку ІС в ЗЗСО визначається, як бачимо з табл. 1 рівнем професійної підготовки педагогів до роботи з ДООП, підтримкою керівництва ЗЗСО реалізації ІО (виділення ресурсів, підтримка педагогічного персоналу), включенням батьків, учнів та інших членів громади в процес розвитку ІС, що сприяє створенню позитивного і відкритого середовища, забезпеченням достатніх фінансових та матеріальних ресурсів для підтримки ІС, включаючи спеціалізоване обладнання та професійні послуги, розвитком законодавства, що сприяє впровадженню ІО та захищає права ДООП.

Дана модель може бути використаною для проведення моніторингу стану ІС в ЗЗСО,

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 10.11.2024).
2. Інклюзивна освіта URL: https://ispukr.org.ua/?page_id=331 (дата звернення: 13. 11. 2024).
3. Інклюзивна освіта – вимога часу. URL: <https://chop-osvita.gov.ua/inkluzivna-osvita-09-39-30-01-03-2019/> (дата звернення: 13. 11. 2024).
4. Інклюзивна освіта в Україні <https://www.clarisverbis.com.ua/blogpost/inkluzivna-osvita-v-ukraini/> (дата звернення: 13. 11. 2024).
5. Інклюзивна освіта: досягнення освіти для всіх, включаючи людей з обмеженими можливостями та особливими освітніми потребами (англійською

мовою). URL: <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/614161468325299263/inclusive-education-achieving-education-for-all-by-including-those-with-disabilities-and-special-education-needs> (дата звернення: 12. 11. 2024).

6. Інклюзивна освіта; українські реалії. URL: https://osvita.ua/school/method/1492/#google_vignette (дата звернення: 13. 11. 2024).

7. Інклюзивне навчання. URL: <https://mon.gov.ua/tag/inklyuzivne-navchannya?&type=all&tag=inklyuzivne-navchannya> (дата звернення: 13. 11. 2024).

8. Інклюзія в освіті. URL: https://rcpio.ippo.kubg.edu.ua/?page_id=48 (дата звернення: 13. 11. 2024).

9. Коломоець А.О., Луценко Л.М., Кульбіда С.В., Спіцина О.В. Виховна робота осіб з особливими освітніми потребами в умовах нової української школи: навч.-метод. посіб. Київ : Шкільний світ, 2020. 322 с.

10. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Інклюзивна освіта: від основ до практики : моног. Київ : Атопол, 2016. 152 с.

11. Колупаєва А. А. Методологічні та стратегічні виміри освіти дітей з особливими потребами у контексті освітнього реформування. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2018. № 1(85). С. 7.

12. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навч.-метод. посіб. Харків : Ранок, 2019. 304 с.

ТУМБРУКАКІ Алла Валеріївна

ЗАЛУЧЕННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТА В ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ

Тенденції розвитку сучасної освіти тісно пов'язані із інноваціями сьогодення. Технологічні досягнення із використанням можливостей штучного інтелекту (ШІ) здійснюють суттєвий вплив на різноманітні аспекти життя, зокрема освіти. Інструментарій ШІ впливає на трансформацію різних освітніх напрямів, що зумовлює необхідність опанування освітянами необхідних навичок для адаптації до сучасного світу. Згідно з Концепцією розвитку ШІ в Україні, одним із ключових завдань національної системи освіти в контексті розвитку ШІ є підготовка висококваліфікованих фахівців для цієї галузі. У зв'язку з цим, водночас з удосконаленням навчально-методичної бази в середній та вищій школі, сучасна середня школа потребує вчителів,

інструменти розвитку педагогічної творчості майбутніх вихователів	
НОЗДРОВА Оксана Павлівна Проєктна діяльність як засіб формування професійної компетентності майбутніх вчителів у закладах вищої освіти	103
ПЛАХОТНИК Олена Олександрівна Симптоми емоційного вигорання науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти та рекомендації щодо його подолання	106
РЕТЬМАН Михайло Сергійович Методи аграрної освіти України у воєнний період	108
РУЧКІНА Маріанна Миколаївна Сучасні підходи до експертизи в освіті	111
САВЧЕНКОВА Марія Вікторівна Innovative technologies in education	114
СОЛОВЕЙ Галина Сергіївна Переосмислення легітимності збройного врегулювання конфліктів у бакалаврському курсі з міжнародної безпеки після 24 лютого 2022	117
СПРІДОНОВА Наталія Георгіївна Потенціал використання сучасних інформаційних технологій в системі підготовки молодших бакалаврів технічного профілю	121
ТЕМЧЕНКО Ольга Василівна Управління розвитком інклюзивного середовища в закладі освіти	124
ТУМБРУКАКІ Алла Валеріївна Залучення можливостей штучного інтелекта в процес формування методичної компетентності майбутніх учителів математики	128
УЛЬЯНОВА Тетяна Юріївна Переваги застосування психологічного тренінгу під час підготовки майбутніх психологів	131
ФЕДОСОВ Сергій Никифорович Особливості викладання фізики в технічних університетах під час повномасштабної війни проти України	136
ФОГЕЛЬ Тетяна Миколаївна Cognitive and progmatic aspects of foreign language teaching methods: assessment for learning in the remote classroom	142
ХЛЄБНИКОВА Таліна Миколаївна Фактори впливу на ефективність управління трудовими ресурсами	145
ХМЕЛЮК Альона Василівна Інновації у вищій освіті: роль штучного інтелекту у створенні наукових досліджень	149
ХОЛТОБІНА Олександра Устинівна Формування здорового способу життя у майбутніх вихователів дошкільної освіти	152